

KHÓC XUÂN

Phần I - Nguyên Tác

1- Hãy đứng lại! Xuân ơi hãy đứng lại!
Giục chi gió Đông lòng ta tê tái!

2- Cây cỏ ba tháng tươi
Loài người ba ngày cười
Xuân đi xuân lại lại
Xuân ở được mấy mươi.

3- Đời người mấy độ xuân
Tóc xanh được mấy lần
Sáng mừng nâng chén nhấp
Chiều đến lệ đưa chân.

4- Ngàn năm non nước đó
Mấy cái bóng đi về
Hỡi những người câu trọ
Lấy nơi nào làm quê.

5- Hãy giang tay chạy vội đón thời cơ
Hãy than ai đầu tóc bạc phơ phơ.

6- Hý hứng mừng xuân lại
Sùi sụt tiễn xuân đi
Xuân đi xuân lại lại
Đời người đi là đi.

7- Mấy ai biếng phấn son
Gương tỏ lười soi gương
Đời hoa nhạt lại nhạt
Đoái lại tình tiếc thương.

8- Mấy ai mộng bếp kê
Đoái lại buổi tuyên thề
Tóc xanh bạc đầu bạc
Một ngày lạnh thê thê.

9- Hãy rắc hoa cho trướng gấm còn xuân
Hãy vung gươm lên lấy lại tinh thần.

Phần II - Chú Giải

A. Giải Nghĩa Những câu Chữ Khó:

Khóc xuân: Thương tiếc mà khóc cho cái thời xuân xanh của con người đã bỏ ra đi.

Gió Đông: Gió từ phương Đông thổi lại. Cứ đến Xuân thì có gió này nên gọi là gió xuân.

Câu trọ: Câu nhờ vào chỗ của người khác (*Vốn đã biết cái thân câu trọ; Cá no mỗi vẫn khó nhử câu* - Nguyễn Gia Thiều).

Bếp kê: Theo tích xưa, một người học trò đến ngụ trong một quán trọ. Khi bắt đầu đi ngủ, thấy dưới bếp người ta vừa đặt nồi kê lên để nấu. Người khách trọ kia ngủ, bắt đầu chiêm bao thấy mình học hành, thi đỗ, ra làm quan, hưởng phú quý, vợ đẹp con khôn, mọi bề thỏa mãn. Khi tỉnh mộng thấy mình vẫn hoàn tay không, lúc đó dưới bếp nồi kê chưa chín. Người khách trọ cảm thấy: "Thế ra cuộc đời chỉ là quán trọ. Người đời với cái công danh sự nghiệp sang giàu chỉ thấp thoáng trong cái thời gian chưa chín nồi kê." Chuyện này ngụ ý nói lên cái ngắn ngủi mơ hồ của cuộc đời. Điển tích này người ta còn gọi là "Giấc mộng hoàng lương" (kê vàng...).

B. Đại Ý Tổng Quát

Đề tài "*Khóc Xuân*" tác giả cố ý dóng lên hồi chuông cảnh giác, nhắc mọi người nhớ đến câu ca dao: "*Thì giờ thấm thoắt thoi đưa; Nó đi đi mất có chờ chờ ai.*" Thời xuân trẻ của con người là đáng quý. Ý nghĩa thời xuân xanh là quan trọng. Nếu lỡ để mất đi là đáng tiếc. Lúc đó dù có khóc cũng chẳng bao giờ xuân trở lại với mình. Biết như thế không phải để ngồi nhìn coi như cái bóng con chim én đưa thoi vun vút bay đi không trở lại, hay để mà sùi sụt than van cho mái đầu bạc! Biết như thế để mà quyết tìm lại cái đã mất, dựng lại cho mình một mùa xuân mới.

Để cho hoa xuân tự trong tâm hồn mình nở rộ, cùng với những đoá hoa nở trên ngọn cây thúc giục lòng người lên đường đi tìm ánh sáng đạo.

C. Ý Nghĩa Chi Tiết

Xuân là sức sống ngùn ngụt trong mầm non của cỏ cây hoa lá, sức mạnh cuộn cuộn trong máu sống của vạn vật. Cái mới mẻ rực rỡ trong ánh nắng ban mai, cái đẹp tốt phô bày trong muôn hồng ngàn tía dưới ngọn gió đông ấm áp thấm nhuần ơn đức sinh thành. Đó là xuân của trời đất, cũng là của muôn loài mà con người đứng đầu vạn vật tất nhiên con người phải có phần trong cái xuân đó.

Thời tiết đất trời trong một năm có bốn mùa. Xuân chiếm mùa đầu, ba tháng hết hạn, xuân đi, qua cái mùa sen tàn, cúc nở, sầu dài, ngày vắng. Đông hết lại sang xuân. Thế là “*Xuân đi xuân lại lại*”, vì đời sống vũ trụ là vô cùng.

Riêng phần con người, thời tiết trong một kiếp cũng có bốn mùa là “Thành, trụ, hoại, không”. Xuân của con người tập trung trong mùa *Thành, Trụ*. Nếu con người không nắm được thời cơ để mà thành - trụ thì phải trở về với hoại - không. Mà khi đã không là không luôn. Thế là đời người “*Đi là đi*”. Vì đời người có hạn.

Khi lỡ để cho xuân của mình qua đi, chợt thấy xuân của đất trời trở nên hậm hực mà bật ra tiếng khóc “*Khóc Xuân*”, “*Thương Xuân*”, “*Tiếc Xuân*”, muốn níu lấy xuân mà ra lệnh cho xuân phải đứng lại.

Kêu gọi xuân đứng lại! Đừng giục giã gió Đông nổi lên nữa kéo lòng ta đương tê tái, đã tê tái nhiều rồi. Ta đến phải suy bì với cây cỏ. Vì cây cỏ còn có ba tháng xuân để mà xanh tươi. Đến như loài người ta đây đây khổ đau để được bao nhiêu ngày cười xuân của đất trời thì xuân đi xuân lại lại, mà xuân trong con người chẳng được bao nhiêu. Nghĩ đến kiếp người ngắn ngủi, được mấy độ xuân, mớ tóc trên đầu được mấy độ xanh? Vừa mới buổi sáng nâng chén mừng nhau, bỗng đến chiều đã phải nhỏ lệ tiễn nhau. Ngàn năm núi sông kia còn đó, hỏi có mấy cái bóng đi về? Hỏi những con người có biết chẳng mình chỉ là thân phận của kẻ đi câu trọt, ngồi nhờ, đứng mượn lấy nơi đâu làm quê?

Đừng vội hý hửng mừng xuân lại, kéo rồi lại phải sụt sùi mà tiễn xuân đi. Hãy biết rằng Xuân của đất trời có đi có lại, còn như xuân của kiếp người đi là đi luôn. Cảnh giác mấy ai biếng phần hương tức là lơ là với xuân. Đứng trước tấm gương trong đẹp mà lại không biết soi gương, để cho đời hoa đã lạt càng phai lạt! Rồi đến lúc ngoảnh lại có tỏ tình tiếc thương thì đã muộn.

Mấy ai đã tỉnh giấc kê vàng, hãy mau nhớ lại cái buổi mình đã quyết tâm tuyên thệ những gì? Hãy coi chừng những mái tóc xanh của mình nó nhuộm bạc mái đầu của mình lúc nào mà không hay. Lúc đó biết thì chỉ còn lại những ngày lạnh lùng kéo dài lê thê cuộc đời tàn tạ!

Biết vậy, hãy giang tay chạy vội đón lấy thời cơ. Hãy thương đến ai lỡ để đầu tóc bạc phơ phơ! Riêng mình đã quyết rắc hoa cho trưởng gấm thêm xuân, vung gươm lên lấy lại tinh thần buổi đầu. Kia muôn ngàn hoa lá nở trên đầu cành trên bước đường giục ta ra đi tìm ánh sáng đạo soi cho lý tưởng hồi xuân.

D. Bình Luận

Khóc Xuân, đề tài mang đặc tính cách mạng sáng tạo và tân kỳ. Thường thấy mỗi độ xuân về, các bậc thi nhân, văn sĩ, hoặc chẳng phải là văn thi sĩ chuyên nghiệp đi nữa cũng làm văn làm thơ ca tụng xuân; bày tỏ cảm nghĩ của mình về xuân. Đề tài xưa nay kể ra rất nhiều, nhưng mấy ai đã “khóc xuân”? Thế mà hôm nay có người khóc xuân. Thử hỏi nàng xuân nghĩ gì về đề tài này? Xuân có chết đâu mà khóc xuân! Xuân có buồn đâu mà than thở, xuân có mất mát gì đâu mà tiếc thương? Chỉ có con người mới chết, con người mới buồn, con người mới mất mát mà thôi, thế thì tiếng khóc xuân có nghĩa là những tiếng chuông cảnh giác, tiếng gọi thiết tha, lời khuyên ân cần đến với những ai trót đã lơ là để cho quá lứa lỡ thì, những tâm hồn già nua mệt mỏi, chán chường trong buổi đông tàn gió lạnh. Hôm nay mùa đông đã hết, gió lạnh đã tan. Hãy thức dậy đi, những mầm non cây cỏ. Hãy tỉnh lại đi những tâm hồn héo hắt. Kia phía trời đông, ánh dương xuân đã ló rạng. Dậy mau đi, soi gương lại, điểm phấn tô son cho vẻ đẹp hồi xuân.

Hãy nghe những tiếng chuông, tiếng kèn đờng giục giã vang lên những tiếng gọi lên đường. Đó là cái ý tân kỳ sáng tạo trong nội dung của đề tài. Nội dung đề tài như thế, tất nhiên hình thức phải là cái gì nổi bật nhất để xứng đáng với những cái có của nội dung. Sơ qua ta thấy: Sáu đoạn thơ 5 chữ ngắn chiều ngang; trải dài xuống chiều dọc, chọn ba đoạn tám chữ dài chiều ngang như những đôi cánh chắp vào cái mình thon thon của loài chim én. Ngoài cái nghĩa: “*Ngày xuân con én đưa thoi*” ra còn có số 6 cộng với số 3 = 9, tức là 90 thiều quang, số ngày tươi đẹp của 3 tháng xuân. Chỉ với hai nghĩa hình thức này đã đủ nói lên cái mới đặc biệt chưa từng thấy của kỹ thuật làm thơ từ trước đến nay. Tuy nhiên, chúng tôi còn thấy có đôi chút thắc mắc cần phải nêu ra, đó là vấn đề chữ nghĩa. Trong câu 8 chữ thuộc

đoạn 2, tác giả viết: “*Hãy giang tay chớ vội đón thời cơ*”?¹ Thế là làm sao? Bởi thế chúng tôi xin mạn phép sửa lại thay vì “*Hãy giang tay chớ vội đón thời cơ*” mà thay là “*Hãy giang tay níu vội lấy thời cơ.*” Trước đã trót lỡ bỏ, bỏ qua thì bây giờ phải “nắm vội lấy” để kịp thời hành động. Sửa như thế để bài thơ được toàn bích./.

¹ HHTN thấy câu này trong một bài khác, cùng tựa thì là: “*Hãy giang tay chạy vội đón thời cơ*”.